

FAGAZDÁLKODÁSI RENDSZER A RÁCKEVEI ARANYKALÁSZ TERMELŐSZÖVETKEZETBEN

Czerny Károly

A fagazdálkodásban megvalósítható rendszerek kifejlesztése fontos feladatot fogja a jövőben képezni. A fagazdálkodási rendszerek a mezőgazdasági termelési rendszerektől és az erdészeti-termesztési zárt rendszerektől jellegükben eltérnek. Középpontjukba nem a fafajt, hanem a fatömeget kell állítanunk és meg kell határoznunk azt, hogy adott gazdálkodási egységben milyen fafajjal kívánjuk ezt a fatömeget elérni. Területhatárunk, alkalmazási mértékük rendkívül változó, szervezési alapegységüket a gazdálkodási egység feladatai határozzák meg.

A példánkban szereplő termelőszövetkezet fagazdasági ágazata két éve rendszeresze szervezi erdészeti üzemi és fűrészüzemi tevékenységét, ennek fontosabb elemei az alábbiak:

A) Optimalis bázismérték

B) Rendszer szakaszok

1. Alapterület, célállomány
2. Erdőtelepítés, erdőfelújítás, csemeteellátás.
3. Vékonyfás kitermelés (tisztítás, törzskiválasztó gyérités).
4. Vastagfás kitermelés (növedékfokozó gyérités, véghasználat).
5. Kiszállítás.
6. Fafeldolgozás.

C) Vizsgálati szempontok:

1. Gépesítés, műszaki fejlesztés.
2. Jövedelmezőség.
3. Arányosság, zártság.

D) Bázis jövedelem

E) Területhatár

Az optimalis bázismérték

Esetünkben a fakitermelési lehetőség évi 700—1500 m³, míg a fafeldolgozási kapacitás évi 1500 m³ volt, ezért az optimalis bázismértéket 1000 m³ vastagfában állapítottuk meg.

Fentiekből két fontos feladat tűnik ki:

1. Biztosítani kell a fakitermelés egyenletességét és folyamatosságát évi 1000 m³ vastagfa mennyiségben.

2. A fafeldolgozó kapacitás kihasználásához faanyag vásárlás szükséges.

Egyébként a fafeldolgozó kapacitás nagyobb volumene biztosítja a jó iparifa kihozatalt, mert így a gyengébb minőségű faanyag feldolgozása is kívánatosabb — szükségessé válik.

A rendszer szakaszok

A rendszer szakaszokat a fagazdálkodás évszázados gyakorlata határozza meg, melyeket a műszaki feladatok, a jövedelmezőség, ill. az arányosság és a zártság szempontjából vizsgálunk:

Alapterület, célállomány:

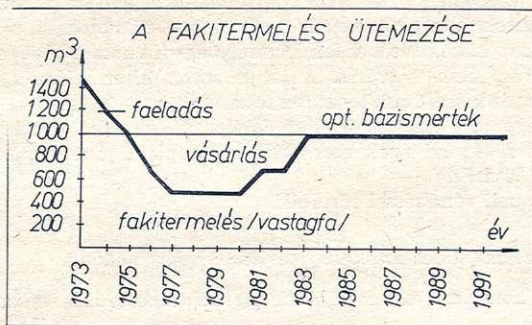
Induló alapterület 200 ha

Feltártság — a terület földutakkal jól feltárt, szükséges 4000 m stabilizált feltáróút kiépítése.

Elsődleges cél — évi 1000 m³ vastagfa kitermelése és jóléti (parkerdő) gazdálkodás.

Jövedelmezőség — 30 mFt évi földadó mértéke feltétlenül megköveteli az ésszerű, intenzív gazdálkodást, hogy ezt az összeget ki lehessen gazdálkodni az adott területről.

Arányosság — zártság. 1000 m³ vastagfa megtermeléséhez 40 éves vágásforduló és 150 m³/ha kitermelhető vastagfa esetén 270 ha egyenletes életkori eloszlású állomány szükséges. Tekintettel arra, hogy alapterületünk csak 200 ha, így még további 70 ha erdőtelepítés válik szükségessé.

A 20 éves ütem az ábra szerint alakul. Látható, hogy a rendszer megszerzésének évében a kitermelés még az üzemtervi lehetőségekhez igazodott, ezt azonban tervszerűen visszafejlesztettük, hogy az új telepítések beállításáig mintegy 50—70%-os ellátás legyen. 1983-tól az új telepítések belépése már ellátja a rendszert.

Alkalmazható célállomány — nemes nyár (olasz nyár), szürkenyár a talajadottságoktól függően.

Erdőtelepítés, erdőfelújítás, csemeteellátás:

Technológiai sor —

talajelőkészítés

— tuskózás, mélyforgatás (Sz—100)

— esetenként tuskórobbantással kiegészítve

erdősítés

— szürkenyár (természetes felújítás gyökérsarjaztatással)

— nemes nyár (gépi gödörfúrás utáni ültetés)

sorközi ápolás

— szárzúzóval részleges talajművelés

- talajmaróval (teljes talajművelés)
- tárcsával
- sorápolás
 - kézikapával
 - vegyszerezéssel
 - kéziollós metszéssel
- csemeteellátás
 - Dánszentmiklósi Állami Gazdaság
Kijelölt csemetekertből

Jövedelmezőség az évi átlagos első kiviteli területre vetítve 2 mFt/ha. Összesen: $6,6 \text{ ha} \times 2 = 13 \text{ mFt}$. Zártság, önálló nehézgépellátás a kis volumen miatt nem indokolt. A szövetkezet mezőgazdasági ágazata végzi el idénymunkaként az ilyen munkákat. 1 db 50 LE-s traktor folyamatosan foglalkoztatható (mélyszántás, gödörfúrás, talajmarózás, szárzúzó, faanyagszállítás). Az önálló csemetetermelés megszervezése nem engedélyezett és nem is indokolt.

Vékonyfás kitermelés (tisztítás, törzskiválasztó gyérités):

A szürkenyár erdőben vékonyfa kitermelést végezni nem szabad a törzsnevelési szempontok miatt. A nemes nyár $3 \times 4 \text{ m}$ hálózata a tisztítással a $6 \times 4 \text{ m}$ -es hálózat kialakítását jelenti, amely egy ütemben elvégezhető. Törzskiválasztó gyéritést nem végzünk. A teljes sorok kitermelése a gépi fakitermelést és az ütemes kiszállítást lehetővé teszi.

Jövedelmezősége (évi átlagos terület 6,6 ha, kitermelhető papírfa $15 \text{ m}^3/\text{ha}$ azaz 100 m^3) az 1974. évi árak szerint (1 m^3 papírfa jövedelmezősége + $200 \text{ Ft}/\text{m}^3$) összesen: 20 mFt.

A kergezés géppel, vonókéssel történik.

Vastagfás kitermelés (növedékfokozó gyérités, véghasználat):

A kitermelés komplex technológiával történik, hosszúfás módszer nem indokolt.

Komplex szervezet:

- 2 fő motorfűrészkezelő
- 1 db Contra-Stihl motorfűrész
- 1 fő felkészítő
- 1 fő közelítő
- 1 db ló
- 1 db közelítő szánkó

Jövedelmezőség 200 Ft/vastagfa m^3 .

Zártság — az alapterület elemzésénél láthattuk, hogy a rendszer kifejlesztésének első részében nem biztosítja az évi 1000 m^3 vastagfát, ezért bérlemények (lábón vett erdők) bevonása szükséges. A dolgozók egész évi foglalkoztatását még a szállítási és az erdőművelési munkák biztosítják.

Kiszállítás:

Szükséges 1 db 50 LE-s traktor + 2 db pótkocsi, esetenként 1 db FRAK rakodógép (a nagyobb rönkök rakodásához), 3 db billenős gépkocsi a folyamatos beszállítás biztosításához.

Jövedelmezőség önköltséges, az 1 db 50 LE-s traktor, ill. a fakitermelő dolgozók a szállítások 80%-át elvégzik.

Fafeldolgozás:

Géppark: 1 db 600-as gatter, 4 db szalagfűrész + kiegészítő gépek (inga, körfűrész).

Csillós mechanizált anyagmozgatás.

Jövedelmezőség: 300 Ft/vastagfa m³.

A fafeldolgozó kapacitás túlméretezett, ezért további faanyag vásárlása szükséges, illetve a bevitt alapanyagból magasabb készletési fokú áru termelendő.

Területhatár

Budapest—Kalocsa Duna-ártér. A szürkenyár és nemes nyár erdők váltakozva jól díszlenek. Meszes öntéstalajok. A Duna vízszint a talajvízszint képzésébe bejátszik.

*

A rendszer gazdasági összesítője egy évre vonatkoztatva:

1. Alapterület	— 30 mFt (földadó)
2. Erdőtelepítés, erdőfelújítás	+ 13 mFt
3. Vékonyfa kitermelés	+ 20 mFt
4. Vastagfa kitermelés	+ 200 mFt
5. Kiszállítás	0 mFt (önköltséges)
6. Fafeldolgozás	+ 300 mFt

Összesen: + 500 mFt

A gazdasági összesítőből a következők olvashatók ki:

● az erdősítési, tisztítási munkák nem gondot jelentenek, hanem a jövődjő minőségű erdők kialakítását biztosítják, illetve önmagukban is jövedelmezőek;

● jelentős jövedelem a fakitermelésnél, és még inkább a fafeldolgozásnál jelentkezik, ezért érdemes a fafeldolgozó kapacitásokat úgy méretezni és fejleszteni, hogy azok a fakitermelés volumenét meghaladják, mert így jobb iparifakihozatal és magas feldolgozási jövedelem érhető el.

ÖSSZEFOGLALÁS:

A fagazdálkodási rendszerek a jövő erdőgazdálkodásának fontos szerkezeti alapelemei. Segítséget nyújtanak:

- a jó tervkészítéshez,
- a lehetőségek feltáráshoz,
- a műszaki fejlesztés irányvonalának kijelöléséhez,
- az oktatási-szakmunkásképzési feladatok időbeni szervezéséhez,
- a gazdaságossági elemzések tudatosabb elvégzéséhez, összességében a mind jobban jövedelmező gazdálkodás kifejlesztéséhez, kialakításához.

Óriásnövesű rezgőnyárákat először a svéd erdőkben találtak a harmincas években. A gyorsabb növekedés mellett a bélszövetnek is jobban ellenálló egyedek citológiai vizsgálata során ezek triploidoknak bizonyultak. Azóta sokhelyütt találtak természetes triploidokat, felkutatásuk tovább folyik. Bár a triploidok kolchicinezéssel mesterséges úton is előállíthatók, a kapott egyedek stabilitása nem kielégítő. Ezért a természetes triploidok szaporítása kívánatosabb. A vegetatív szaporítás egyelőre csak gyökérsarjval vagy gyökérdugvánnyal történik, mivel a rezgőnyár hajtásdugványai közismerten rosszul gyökeresednek. A gyökérdugvány gyűjtés gazdaságtalan eljárás, emellett könnyen történhet keveredés. Lengyelországban ezért újabban a gyökérdugványokból „anyatelepet” létesítenek és a friss zöld hajtásokat párafüggöny alatt jó eredménnyel gyökereztetik.

(Leszovedeniye, 1975. 6. sz. — ref. Mátyás Cs.)